

بررسی تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی در پایگاه استنادی اسکوپوس

علی حسین نورافروز^۱

رضا واعظی^۲

سید رضا قدرت^۳

مطالعات دانش‌شناسی

سال دوم، شماره ۵، زمستان ۹۴

تاریخ دریافت: ۹۴/۰۲/۳۰

تاریخ پذیرش: ۹۴/۰۸/۲۰

چکیده

پژوهش حاضر با رویکردی علم‌سنجی به مطالعه و ارزیابی تولیدات علمی بین‌المللی دانشگاه علامه طباطبائی از ابتدای شکل‌گیری این دانشگاه تا آوریل سال ۲۰۱۲ پرداخته است. این پژوهش کاربردی با روش توصیفی انجام شده و جامعه آماری آن عبارت است از کل تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی که به زبان انگلیسی در پایگاه چکیده‌ای و استنادی اسکوپوس نمایه شده‌اند. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای اکسل و نودکس در ترسیم گراف شبکه ارتباطات علمی پژوهشگران استفاده شده است. نتایج حاکی از آن بودند که کل تولیدات علمی نمایه شده دانشگاه علامه طباطبائی شامل ۲۷۹ رکورد در قالب‌های مقاله پژوهشی، مقاله مروری، مقاله همایش و مقالات زیر چاپ بودند. اگرچه نتایج نشان دادند که تعداد تولیدات علمی نمایه شده دانشگاه علامه طباطبائی در سطح بین‌الملل و همچنین میزان استناد به آن‌ها، بخصوص تولیدات علمی سال‌های اخیر در مقایسه با سایر دانشگاه‌ها زیاد نبوده‌اند، لیکن در مجموع رشد تصاعدی را نشان دادند و البته این رشد، حاصل تلاش پژوهشگران برخی از گروه‌های علمی دانشگاه بوده است.

واژگان کلیدی: ارتباطات علمی، تولیدات علمی، دانشگاه علامه طباطبائی، علم‌سنجی

۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، کتابدار، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، (نویسنده مسئول)

afroz80@yahoo.com

۲. دانشیار مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران،

theory.management@yahoo.com

۳. کارشناس علوم اجتماعی، کتابدار، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، seyedrezaghodrat@yahoo.com

مقدمه

امروزه، شاخص‌های علمی - پژوهشی در تعیین و تفکیک جایگاه کشورها بااهمیت‌اند؛ به گونه‌ای که واژه "تولید علم" در ادبیات کشور جایگاه ویژه‌ای پیدا کرده است و اذهان بسیاری از سیاست‌گذاران را مشغول کرده است. برای دست یافتن به چنین جایگاهی، نقش دانشگاه‌ها و مراکز علمی-پژوهشی ضرورت بسیاری می‌یابد زیرا بخش عمده‌ای از توان علمی جوامع و سهم زیادی از تولید و مصرف اطلاعات در این محیط‌های آکادمیکی صورت می‌پذیرد. بر این اساس، آگاهی از وضعیت کمی و کیفی تولیدات علمی و عملکرد پژوهشی گروه‌های علمی دانشگاه‌ها حائز توجه و مطالعه مداوم است.

مبانی نظری

توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات باعث خلق منابع اطلاعاتی جدیدی از قبیل پایگاه‌های اطلاعاتی چکیده‌ای و استنادی شده است. از جمله این پایگاه‌ها می‌توان به این موارد اشاره کرد: وب او ساینس^۱: بزرگ‌ترین پایگاه اطلاعاتی استنادی که دسترسی به منابع و مراجع مقالات و همچنین مقالات مرتبط و تاریخچه تحقیق در تمامی حوزه‌های موضوعی، نیازهای پژوهشگران را پاسخ می‌گوید. گوگل اسکولار^۲: این پایگاه شیوه‌ای ساده برای جستجوی متون پژوهشی دارد و از ابتکارات موتور جستجوی گوگل است که به موتور جستجوی محققان نیز مشهور است. از ویژگی‌های این پایگاه جستجوی منابع گوناگون از مکان‌های معتبر، یافتن مقالات، پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها، کتاب‌ها، چکیده‌ها، نقد و بررسی و یادگیری درباره متون علمی در هر حوزه پژوهشی است. اسکوپوس^۳: این پایگاه بخصوص برای جستجوی استنادها در سال‌های اخیر مفیدتر است به دلیل اینکه پوشش اطلاعاتی و استنادی آن در این سال‌های اخیر بسیار جامع است. این پایگاه در اواخر سال ۲۰۰۴ میلادی، توسط یکی از ناشران بزرگ بین‌المللی یعنی الزویر ایجاد شد. اسکوپوس با داشتن چکیده مقالات موجود در این پایگاه، امکان ردیابی استنادی و دریافت اطلاعات استنادی

1. Web of Science
2. Google Scholar
3. Scopus

مجلات نمایه شده در این پایگاه از سال ۱۹۶۶ را فراهم آورده است. اسکوپوس دارای قالب‌های متعددی مانند مقاله مجله، مقاله کنفرانس، پروانه ثبت اختراع، کتاب، سرمقاله، غلط‌نامه‌ها، نامه به سردبیر، یادداشت‌ها، گزارش‌ها، نقدها، خلاصه کنفرانس‌ها و انتشارات تجاری است.

پایگاه‌های چکیده‌ای و استنادی در مطالعات مربوط به علم‌سنجی^۱ و تحلیل‌های استنادی بسیار کاربرد دارند. علم‌سنجی، تجزیه و تحلیل کمی و تا حد امکان کیفی فرایند تولید، توزیع، استفاده از اطلاعات علمی و عوامل مؤثر بر آن و نیز توصیف، تبیین و پیش‌بینی این فرایند است که در جهت برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری، اعتلا و آگاهی و آینده‌نگری علمی و پژوهشی در ابعاد فردی، گروهی، سازمانی، ملی و بین‌المللی مناسب است (حیدری، ۱۳۸۸). علم‌سنجی را می‌توان مطالعه‌ی جنبه‌های کمی علوم و فناوری دانست. در پژوهش‌های مربوط به علم‌سنجی، اصلی‌ترین معیار برای تعیین جایگاه علمی و رتبه‌بندی کشورها، میزان مشارکت در تولید علم، نوآوری، فناوری و به‌طور کلی، مشارکت در روند توسعه علم جهانی عنوان شده است (آل مختار، ۱۳۸۶). همان‌گونه که داشتن علم موجب ارتقای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، اخلاقی و به‌طور کلی توسعه همه‌جانبه می‌شود، ارزیابی در علم هم موجب توسعه در رشد و فناوری خواهد شد. با اعتبار دهی هر یک از نتایج علم و تعیین وزن خاص، امکان تقویت هر بخش به‌آسانی ممکن است و مهم‌تر اینکه هر دانشمند و پژوهشگر می‌پذیرد که برون داد پژوهشی او تعیین‌کننده‌ی جایگاه او در عرصه علم کشور و جهان است؛ بنابراین ترغیب می‌شود نتایج پژوهش خویش را حتماً به شکل محصول و یا بازده نوشتاری ارائه نماید (زلفی گل، ۱۳۸۷).

مرور پیشینه پژوهش‌های این حوزه نشان از روند رو به رشد تولیدات علمی در آن حوزه‌هاست (پژوهش انصافی درباره منابع طبیعی؛ زمانی و همکاران درباره کشاورزی و منابع طبیعی؛ یوسفی و همکاران درباره ایمن‌شناسی، لی و پاترا^۲ درباره سلول‌های بنیادی؛ به نقل از یمین فروز و همکاران، ۱۳۹۳). عصاره و ویلسون (۱۳۸۴) به بررسی مشارکت علمی ایرانیان در سه دوره پنج‌ساله، ۱۹۸۵-۱۹۸۹، ۱۹۹۰-۱۹۹۴، ۱۹۹۵-۱۹۹۹، در نمایه

استنادی علوم پرداختند. نتایج نشان داد، انتشارات علمی ایران در پنج ساله دوم نسبت به پنج ساله اول دو برابر و در پنج ساله سوم نسبت به پنج ساله دوم ۸/۲ برابر بوده است. علت این افزایش به عواملی نظیر عوامل درونی مثل خاتمه جنگ عراق علیه ایران، موقعیت اقتصادی بهتر، افزایش بودجه برای پژوهش، تغییرات اساسی در فضای سیاسی مثل افزایش مجله‌های علمی و بازگشت تعداد زیادی از دانشجویان بورسیه خارج پس از پایان تحصیلات به کشور مرتبط بود. عوامل بیرونی نیز دربرگیرنده پذیرش برخی از مجله‌های علمی ایران توسط نمایه استنادی علوم، افزایش دسترسی به پایگاه‌های بین‌المللی از طریق اینترنت و امکان ارتباط‌های بهتر الکترونیکی برای ایجاد مشارکت‌های بین‌المللی عنوان شد. نروزی (۱۳۸۸) با مطالعه تولیدات علمی متخصصان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران در پایگاه وب او ساینس نشان داد که این تولیدات به لحاظ کمی در سطح پایینی است ولی در سال‌های اخیر روندی رو به رشد نشان می‌دهند. پژوهش طاهریان و همکاران (۱۳۸۹) در حوزه تولیدات علمی پلیس از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۹ رشدی در حدود ۴/۶۷ را نشان داد. در این پژوهش، مقاله پژوهشی قالب برتر و زبان انگلیسی و آلمانی زبان‌های برتر در میان انتشارات بودند. پژوهش هدهدی نژاد و همکاران (۱۳۹۱) در رابطه با تولیدات حوزه طب سنتی حاکی از آن بود که تولیدات این حوزه به لحاظ کمی از شیب قابل قبولی برخوردار است، اما از لحاظ دریافت میزان استنادات جهانی و محلی ضعیف بوده و تأثیرگذاری چندانی نداشته‌اند. موسوی (۱۳۸۳) رتبه‌بندی تولید علم در ۵۰ کشور از ۱۵۰ کشور نمایه شده در مؤسسه اطلاعات علمی آمریکا را بررسی نمود. به لحاظ مطلق تولید علم، آمریکا رتبه اول و به لحاظ تولید علم پرجمعیت، سوئیس رتبه اول را کسب کرد. این مطالعه نشان داد ۱۰ کشور اول در تولید علم ۵۹٪ و ۵۰ کشور اول ۸۷٪ مشارکت را داشتند. رتبه ایران در سال ۲۰۰۴ به ۴۲ رسیده بود؛ این در حالی است که در سال ۱۹۹۳ رتبه ۵۵ را کسب کرده بود؛ یعنی رشد ایران در تولیدات علمی، ۱۲ برابر شده بود. این در حالی بود که رشد ترکیه در تولیدات علمی به هفت و نیم برابر رسیده بود. ماراشاکوا-شایکویچ^۱ (۲۰۰۶۲۰۰۲) همکاری علمی ۱۰ کشور نامزد عضویت در اتحادیه اروپا از حیث

همکاری‌های علمی نشان داد بیشترین همکاری علمی در انتشارات متعلق به کشور مجارستان با بهره‌مندی از ۱۲۲ مورد همکاری با ۲۵ کشور بود. نتایج پژوهش نوروزی چاکلی و همکاران (۱۳۸۶) در خصوص تولیدات علم ایران در سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۰۶ نشان از رشد ۲۱ درصدی تولیدات علمی ایران در سال ۲۰۰۶ در مقایسه با سال قبل را داشت و یکی از پرکارترین نویسندگان سهم زیادی در تولید علم را کسب کرده بود. گدازگر و عزیزاده (۱۳۸۵) در مطالعه‌ای با عنوان عوامل مؤثر بر تولید علم در بین اعضای علمی دانشگاه تبریز، به مشارکت بیشتر مردان نسبت به زنان در تولید علم و همچنین تولیدات علمی بیشتر از سوی گروه‌های علوم پایه نسبت به گروه علوم انسانی دست یافتند. وبر (۲۰۰۵) در پژوهشی با عنوان تولیدات پژوهشی و تفاوت‌های جنسیتی و رشته‌ای، به نقش بیشتر اعضای گروه کشاورزی در مقایسه با گروه علوم انسانی در تولید علمی و نیز نقش و مشارکت بیشتر مردان نسبت به زنان در تولیدات علمی دست یافت. پژوهش عصاره و باوی (۱۳۸۸) نشان داد قالب مقاله پژوهشی بیشترین میزان فراوانی را نسبت به سایر قالب‌های منابع اطلاعاتی دارد. پژوهش گلانزل^۱ در بررسی الگوهای تألیف مشترک میان ۵۰ کشور فعال از نظر تولید علمی در طی سال‌های ۱۹۹۵-۱۹۹۶، به این نتیجه رسید که همکاری علمی بین‌المللی در میان کشورهای مورد بررسی به نحو قابل ملاحظه‌ای در حال رشد است.

برنامه‌ریزی‌های مالی و سازمانی نظام پژوهش در هر دانشگاه مستلزم ارزیابی سالیانه فعالیت‌های پژوهشی از طریق روش‌های علم‌سنجی و مقایسه آن با برون‌داد پژوهشی سال‌های ماقبل آن دانشگاه است. دانشگاه علامه طباطبائی در حوزه‌ی علوم انسانی با دارا بودن گروه‌های علمی بسیار و همچنین دانشجویان زیاد در مقاطع مختلف تحصیلی و بخصوص تحصیلات تکمیلی، نقشی مهم در چرخه تولید اطلاعات علمی داشته و از پتانسیل بالایی نیز جهت افزایش و حتی شتاب دادن به این تولیدات برخوردار است؛ بنابراین، نیاز است که میزان اطلاعات علمی تولیدشده به‌وسیله‌ی این دانشگاه مطالعه شود. با انجام این پژوهش، امکان آگاهی از عملکردهای علمی، پژوهشی و فناورانه اعضای

هیأت علمی، گروه‌های علمی و دانشکده‌های این دانشگاه (مقایسه درونی) و همچنین کل دانشگاه به صورت کلی (مقایسه بیرونی) حاصل می‌شود. شناسایی زمینه‌ها و حوزه‌های علمی این دانشگاه که می‌توانند به‌عنوان قطب علمی در دانشگاه تبدیل شوند و از این راه به توسعه علم و فناوری کمک نمایند، یعنی شناساندن الگوها و پتانسیل‌های علمی دانشگاه علامه طباطبائی نیز حاصل می‌شود.

روش تحقیق

این پژوهش درصدد توصیف و تفسیر وضعیت موجود و به عبارتی آنچه هست، می‌باشد. فنون علم‌سنجی نیز به‌منظور گردآوری و کشف داده‌ها بکار گرفته شدند؛ این از آن‌روست که در پژوهش پیروی از یک مجموعه بنیادین از قواعد، مقررات و رویکردها به‌منظور حل مسئله ضروری است (مک ناب، ۱۳۹۰). جامعه‌ی آماری پژوهش، همه‌ی تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی بوده که در پایگاه اسکوپوس نمایه شده‌اند. به‌عبارت‌دیگر، در این پژوهش، از سرشماری کامل^۱ استفاده شده است. برای به دست آوردن داده‌های پژوهش، از پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس استفاده شد. این پایگاه از جامع‌ترین پایگاه‌های اطلاعاتی جهان است که مقالات علمی جهان را نمایه می‌کند. برای رسیدن به این منظور ابتدا فرمول‌های جستجو و بازیابی داده‌ها طراحی شدند. مشکل اصلی در گردآوری و استخراج داده‌های مربوط به دانشگاه علامه طباطبائی تنوع در نام‌گذاری این دانشگاه در پژوهش‌های محققان بود. پس از یافتن همه عناوین بکار رفته برای این دانشگاه، داده‌های موردنیاز استخراج شدند. این داده‌ها، شامل پژوهش‌های انجام شده توسط پژوهشگران دانشگاه علامه طباطبائی در این پایگاه بودند که استخراج و تحلیل گردیدند. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده از نرم‌افزارهای Excel و NodeXL برای کشیدن گراف مربوط به شبکه ارتباطات علمی پژوهشگران دانشگاه علامه طباطبائی استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

۱. میزان تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی در پایگاه استنادی اسکوپوس چقدر است؟

در جدول ۱، تعداد کل تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی برحسب قالب مدرک و سال آمده است.

جدول ۱. تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی برحسب قالب مدرک در سال‌های مختلف

سال	نوع تولیدات علمی		
	مقاله	مقاله همایش	مقاله زیر چاپ
۲۰۱۲	۲۴	۴	۵
۲۰۱۱	۵۴	۳۷	۷
۲۰۱۰	۳۴	۱۵	-
۲۰۰۹	۲۸	۱	۱
۲۰۰۸	۱۸	۸	-
۲۰۰۷	۱۲	۱	-
۲۰۰۶	۳	۲	-
۲۰۰۵	۵	-	-
۲۰۰۴	۴	۲	-
۲۰۰۳	۱	-	-
۲۰۰۲	۲	۱	-
۲۰۰۰	۳	-	-
۱۹۹۴	۱	-	-
۱۹۸۹	۱	-	-

مطابق جدول ۱، تعداد کل تولیدات علمی این دانشگاه از ابتدای شکل‌گیری تا آوریل سال ۲۰۱۲ شامل ۲۷۹ رکورد بودند. از این تعداد، مقاله پژوهشی با ۱۹۲ رکورد برابر با ۶۸ درصد بالاترین فراوانی را داشتند. مقاله کنفرانس با ۶۸ رکورد برابر با ۲۴ درصد در رتبه‌ی دوم، مقالات زیر چاپ با ۱۲ رکورد (۴ درصد) در رتبه‌ی سوم و در آخر، مقالات مروری با ۷ رکورد برابر با ۲ درصد کمترین فراوانی را داشتند. همان‌طور که مشاهده می‌شود، سهم مقالات پژوهشی بسیار بیشتر از سایر قالب‌هاست. در جدول ۲، نیز روند این تولیدات علمی در طول سال‌های مختلف آمده است.

جدول ۲. روند رشد تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی

سال	تعداد	درصد	درصد تجمعی	افزایش درصد نسبت به سال قبل
۲۰۱۲	۳۴	۱۲	۱۲	-
۲۰۱۱	۹۹	۳۵	۴۷	۱۸
۲۰۱۰	۵۰	۱۷	۶۴	۷
۲۰۰۹	۳۰	۱۰	۷۴	۱
۲۰۰۸	۲۶	۹	۸۳	۴
۲۰۰۷	۱۵	۵	۸۸	۳/۳
۲۰۰۶	۵	۱/۷	۸۹/۷	-
۲۰۰۵	۵	۱/۷	۹۱/۴	-۰/۳
۲۰۰۴	۶	۲	۹۳/۴	۱/۷
۲۰۰۳	۱	۰/۳	۹۳/۷	-۰/۷
۲۰۰۲	۳	۱	۹۴/۷	-
۲۰۰۰	۳	۱	۹۵/۷	-
۱۹۹۴	۱	۰/۳	۹۶	-
۱۹۸۹	۱	۰/۳	۹۶/۳	-

مطابق جدول ۲، این رشد صعودی است. این رشد آن چنان است که تولیدات سال ۲۰۱۱ را می توان دو برابر میزان تولیدات سال ماقبل آن یعنی ۲۰۱۰ دانست. در کل می توان این گونه استدلال کرد که تولیدات علمی این دانشگاه در پایگاه اسکوپوس دارای رشد نسبی بوده است. از نقطه نظر زبان مدارک، جدول ۳ نشان می دهد، تولیدات علمی به زبان انگلیسی بیشترین سهم را در میان تولیدات علمی نمایه شده در پایگاه اسکوپوس دارند.

جدول ۳. تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی برحسب زبان

ردیف	نوع زبان	تعداد مدارک	سهم
۱	انگلیسی	۲۷۸	۹۹/۶۵
۲	عربی	۱	۱/۰۰۳۵

۲. وضعیت تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی با توجه به نسبت اعضای هیأت علمی برحسب جنسیت چگونه است؟
در جدول ۴، جنسیت پدیدآورندگان تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی را به تصویر می کشد.

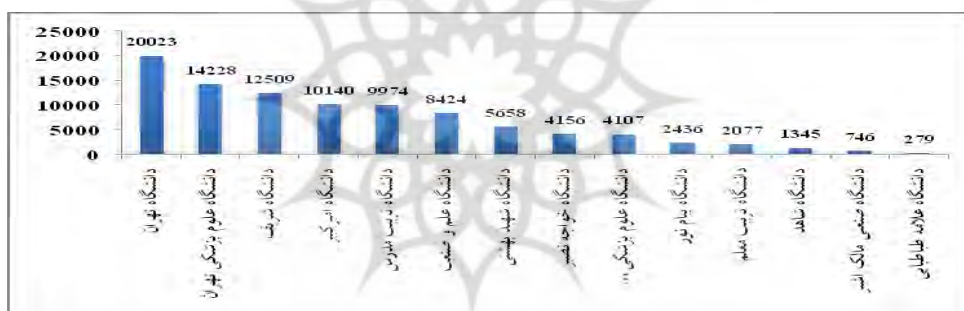
جدول ۴. جنسیت پدیدآورندگان

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۵۸	۷۵
زن	۱۹	۲۵

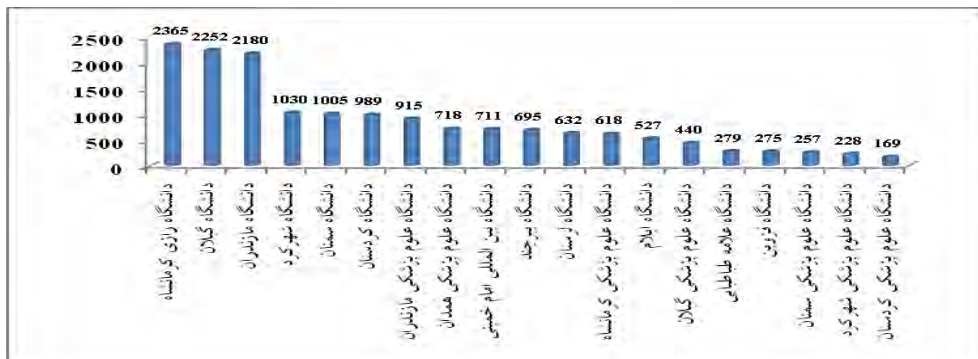
جدول ۴ نشان می‌دهد، ۷۷ نفر از اعضای گروه‌های علمی دانشگاه علامه طباطبائی دارای تولید علمی نمایه شده در پایگاه اسکاپوس بوده‌اند. تعداد ۵۸ نفر از این اعضا را مردان و تعداد ۱۹ نفر آنان را زنان تشکیل می‌دهند. می‌توان گفت سهم اعضای هیأت علمی زن در تولیدات علمی دانشگاه ۲۴ درصد است.

۳. میزان تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی به نسبت سایر دانشگاه‌های ایران چقدر است؟

در نمودار ۱، تولیدات علمی دانشگاه با تولیدات علمی تعدادی از دانشگاه‌های موجود در شهر تهران مقایسه شده است.

نمودار ۱. مقایسه تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی با تولیدات دانشگاه‌های تهران مطابق نمودار ۱، سهم تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی در مقایسه با دانشگاه‌های موجود در شهر تهران بسیار پایین است. از دلایل این امر شاید بتوان در محدود بودن رشته‌های تحصیلی این دانشگاه دانست که محدود به رشته‌های علوم انسانی دانست. در نمودار ۲، تولیدات علمی این دانشگاه را با تولیدات علمی تعدادی از دانشگاه‌های موجود در شهرهای خارج از تهران مقایسه کردیم. از این نظر که آن دانشگاه‌ها مانند دانشگاه علامه طباطبائی دارای رشته‌های محدودتری و یا فقط در حوزه‌ی خاصی (مثلاً علوم پزشکی) فعالیت دارند. مطابق نمودار ۲، بسیاری از آن دانشگاه‌ها دارای تولیدات علمی بیشتری در مقایسه با دانشگاه علامه طباطبائی هستند.

نمودار ۲. مقایسه تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی با تولیدات دانشگاه‌های شهرستان‌ها

۴. میزان تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی به تفکیک هر دانشکده چقدر است؟

در جدول ۵، تولیدات علمی هریک از دانشکده‌های دانشگاه علامه طباطبائی نمایش

داده شده‌اند.

جدول ۵. تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی برحسب دانشکده‌های این دانشگاه

دانشگاه	تعداد تولیدات علمی	درصد تعداد اعضای هیأت علمی دارای تولید علمی دانشکده به کل اعضای دانشکده	تعداد اعضای هیأت علمی دانشکده دارای تولید علمی	از کل اعضای هیأت علمی	تعداد اعضای هیأت علمی	دانشگاه
مدیریت	۹۴	۲۵	۱۵	۱۴	۶۰	مدیریت
اقتصاد	۸۹	۱۹	۱۱	۱۴	۵۸	اقتصاد
روانشناسی	۷۴	۲۰	۱۵	۱۷	۷۲	روانشناسی
ادبیات	۱۳	۷	۷	۲۳	۹۴	ادبیات
علوم اجتماعی	۸	۵	۴	۱۴	۵۸	علوم اجتماعی
حقوق	۱	۱	۱	۱۳	۵۵	حقوق
بیمه اکو	۰	۰	۰	۱/۷	۷	بیمه اکو

مطابق جدول ۵، دانشکده مدیریت و حسابداری با ۹۴ رکورد دارای بیشترین تولید علمی در پایگاه اسکوپوس است. سپس به ترتیب دانشکده اقتصاد با ۸۹ رکورد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی با ۷۴ رکورد، دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجی با ۱۳ رکورد، دانشکده علوم اجتماعی و ارتباطات با ۸ رکورد و دانشکده حقوق و علوم سیاسی با ۱ رکورد قرار دارند. همان‌طور که جدول نشان می‌شود، تعداد کل اعضای هیأت علمی

دانشگاه به طور متوسط ۴۰۴ نفر است که از این تعداد تنها ۵۲ نفر دارای تولید علمی نمایه شده در پایگاه اسکوپوس هستند. دانشکده‌های مدیریت و حسابداری و روانشناسی و علوم تربیتی با دارا بودن بیشترین اعضای هیأت علمی دارای تولید علمی بیشترین سهم را در تولید علمی دانشگاه علامه طباطبائی به خود اختصاص داده‌اند. بر اساس تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده، گروه‌های علمی فعال در تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی، را گروه‌های مدیریت صنعتی از دانشکده مدیریت، گروه آمار از دانشکده اقتصاد، گروه‌های مشاوره و روانشناسی از دانشکده علوم تربیتی تشکیل می‌دهند.

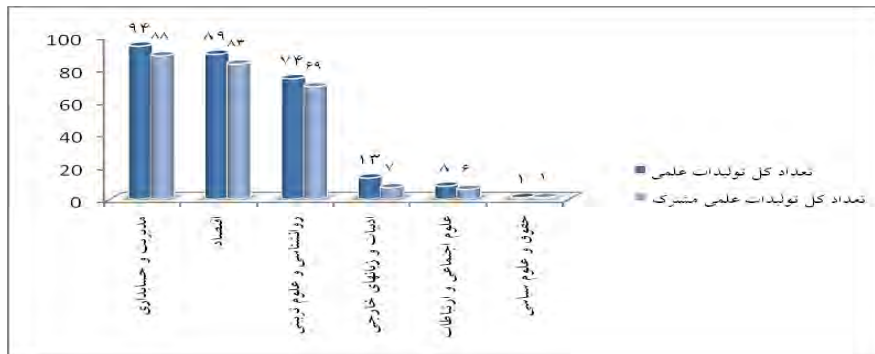
۵. وضعیت مشارکتی و الگوی غالب همکاری در بین گروه‌های علمی دانشگاه علامه طباطبائی چگونه است؟

جدول ۶، وضعیت تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی به لحاظ نویسندگان مشترک را نمایش می‌دهد.

جدول ۶. وضعیت تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی به لحاظ نویسندگان مشترک

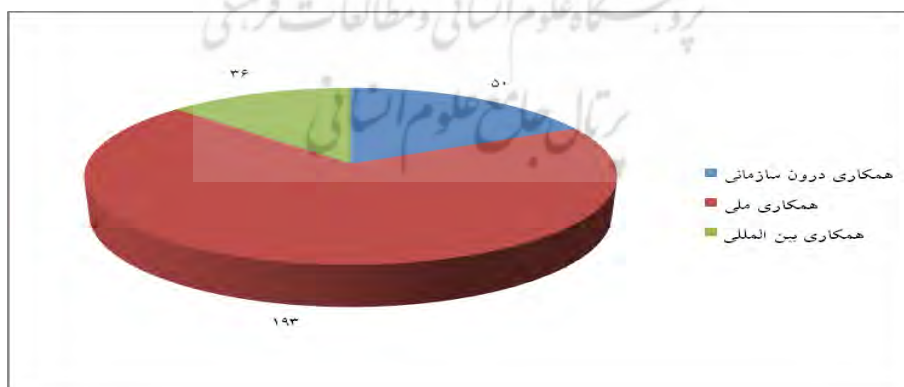
تعداد نویسندگان	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
۱	۲۷	۱۰	۱۰
۲	۶۷	۲۴	۳۴
۳	۶۵	۲۳	۵۷
۴	۷۶	۲۷	۸۴
۵ و بیشتر از ۵ نویسنده	۴۴	۱۶	۱۰۰

مطابق جدول ۶، در ارتباط با تعداد نویسندگان، در کل تولیدات مشترک دانشگاه بیشترین فراوانی مربوط به الگوی چهار نویسنده (با ۷۶ مورد) است. بعد از آن، الگوی دو نویسنده ۲۴ درصد (۶۷ مورد) و الگوی سه نویسنده ۲۳ درصد (۶۵ مورد) و الگوی پنج و بیش از پنج نویسنده ۱۶ درصد (۴۴ مورد) قرار دارند. در آخر الگوی یک نویسنده ۱۰ درصد (تنها با ۲۷ مورد) قرار دارند. این امر بیانگر آن است که گروه‌های علمی دانشگاه علامه طباطبائی تمایل به همکاری با سایرین و بخصوص در گروه‌های چهار و دوفره را دارند. در شکلی دیگر و در نمودار ۳، وضعیت هر یک از دانشکده‌های دانشگاه علامه طباطبائی در رابطه با میزان تولید و همکاری علمی ترسیم شده است.

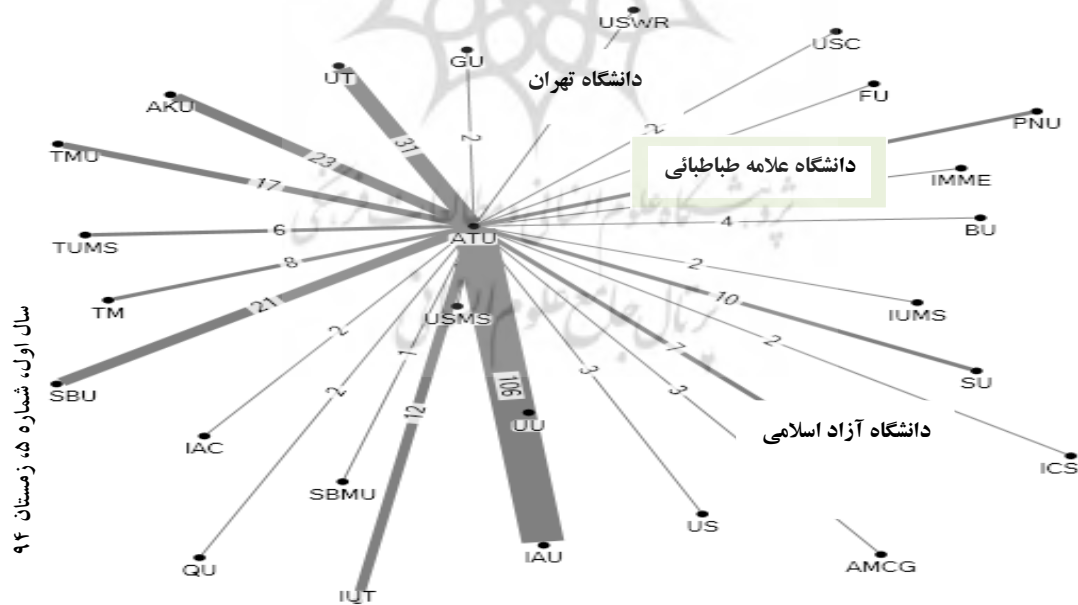
نمودار ۳. تولیدات علمی مشترک دانشکده‌ها

مطابق نمودار ۳، میزان همکاری علمی در بین تمامی گروه‌های علمی دانشکده‌ها مشهود است؛ بنابراین می‌توان گفت که اعضای هیأت علمی همه گروه‌های علمی دانشگاه در تولیدات علمی خود از همکاری با دیگران بهره برده‌اند. در این پژوهش، همچنین سه نوع الگوی همکاری متناسب با وضعیت این دانشگاه شناسایی شد: همکاری درون‌سازمانی (همکاری اعضای دانشگاه با اعضای هیأت علمی دانشگاه)؛ همکاری ملی (همکاری اعضای دانشگاه با سایر دانشگاه‌ها و مراکز کشور)؛ و همکاری بین‌المللی (همکاری اعضای دانشگاه با محققانی از کشورهای دیگر). به‌منظور بررسی میزان استفاده از این الگوها، تمام مدارک بازبینی شدند و با شناسایی مبدأ و مکان اصلی که نویسندگان مدارک به آن‌ها وابسته بودند، الگوهای موردنظر شناسایی شدند. نمودار ۴، این الگوهای همکاری را نشان می‌دهد.

نمودار ۴. الگوهای همکاری‌های علمی در دانشگاه علامه طباطبائی

مطابق با نمودار ۴، اعضای علمی دانشگاه در تولیدات علمی خود از هر سه الگوی همکاری استفاده کرده‌اند. آن‌ها هم با همکاران خود در سطح دانشگاه، هم با همکاران دیگر در سایر دانشگاه‌ها و شهرهای کشور و همچنین با همکاران دیگری از سایر کشورها همکاری داشته‌اند. در تولیدات مشترک اعضای هیأت علمی در پایگاه اسکوپوس، الگوی همکاری ملی (با ۱۹۳ مورد) دارای بیشترین فراوانی بود. همکاری با محققان سایر کشورها (با ۳۶ مورد) کمترین فراوانی نسبت به دو الگوی دیگر را نشان داد؛ بنابراین می‌توان گفت که الگوی همکاری در سطح ملی الگوی غالب همکاری علمی در تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی است. در این پژوهش، شکل دیگری از الگوی همکاری علمی با نام ماتریس همکاری علمی برای دانشگاه علامه طباطبائی ترسیم شد. این ماتریس در شکل ۵، آورده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، بیشترین همکاری علمی دانشگاه علامه طباطبائی برای تولید مقالات علمی با دانشگاه آزاد اسلامی بوده است. گفتنی است که همه دانشگاه‌های آزاد تحت عنوان Islamic Azad University (IAU) آورده شده‌اند. بنابراین اگر بخواهیم به صورت انفرادی دانشگاه‌ها را مدنظر قرار دهیم، درمی‌یابیم که بیشترین میزان همکاری علمی دانشگاه علامه طباطبائی با دانشگاه تهران بوده است.

شکل ۵. ماتریس همکاری علمی دانشگاه علامه طباطبائی با دیگر دانشگاه‌های کشور

۶. کیفیت تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی چه اندازه است؟
 به منظور پاسخگویی به این سؤال پژوهش، تعداد استنادهای تعلق گرفته به تولیدات علمی دانشگاه، شاخص اچ نویسنده‌گان، ضریب تأثیر مجلات چاپ کننده مقالات، کشورهای تولید کننده و چاپ کننده مقالات، تعداد مقالات دارای استناد و بدون استناد، میزان استناد به مدارک چاپ شده در هر سال و پر استنادترین و کم استنادترین مقالات تولید شده بررسی شدند. در جدول ۷، کل استنادات تعلق گرفته به تولیدات علمی دانشگاه نشان داده شده است.

جدول ۷. میزان کل استنادات تعلق گرفته به تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی

نوع مدرک	تعداد استناد	درصد	درصد تجمعی
مقاله پژوهشی	۴۴۰	۹۸	۹۸
مقاله همایش	۵	۱/۵	۹۹/۵
مقاله مروری	۲	۰/۵	۱۰۰

مطابق جدول ۷، تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی که در قالب مقاله پژوهشی هستند، با ۴۱۹ استناد، دارای بیشترین استناد تعلق گرفته می‌باشند. سهم مقالاتی که در همایش‌ها و کنفرانس‌های بین‌المللی ارائه شده‌اند، شامل ۵ استناد است. مقالاتی که در قالب مقاله مروری ارائه شده‌اند، با ۲ استناد، دارای کمترین استناد تعلق گرفته می‌باشند. در جدول ۸، تعداد مقالات دارای استناد و مقالات بدون استناد ذکر شده‌اند.

جدول ۸. مقالات دارای استناد و بدون استناد

مقالات دارای استناد	مقالات بدون استناد
۱۰۱	۱۷۸

جدول ۸، نشان می‌دهد، از کل تولیدات علمی دانشگاه، ۱۰۱ مقاله دارای استناد هستند و سایر محققان از آن‌ها استفاده کرده‌اند. جدول همچنین نشان می‌دهد که بیش از نیمی از تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی هنوز مورد استفاده قرار نگرفته‌اند. نمودار ۶، تعداد استناد به مقالات چاپ شده در هر سال را نشان می‌دهد. بیشترین استناد به مقالاتی است که در سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۰۹ چاپ شده‌اند. به نظر می‌رسد کیفیت تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی نسبت به سال‌های قبل افزایش یافته و بیشتر مورد استناد قرار گرفته‌اند. یک

مسئله این است که برای استناد به یک مقاله بایستی مدت زمانی از چاپ مقاله بگذرد تا مورد بازدید و استفاده دیگران قرار بگیرد؛ یعنی هر چه مقاله ای مدت زمان بیشتری از چاپ آن گذشته باشد، احتمال استناد به آن نیز بیشتر است؛ بنابراین نمی توان گفت که کیفیت مقالات سال های اخیر خوب نیست، زیرا هنوز مدت زمان لازم از چاپ و انتشار آن ها نگذشته است.

نمودار ۶. استناد به مقالات بر اساس سال چاپ آن ها

شاخص اچ شاخصی است که برای ارزیابی برون داد علمی محققان بکار می رود. این شاخص امروزه در سطح دنیا پذیرفته شده است و در پایگاه ها و نمایه نامه های استنادی جهت تعیین مرز اعتبار مجموعه ای از مقالات بکار می رود. نظام های بین المللی و ملی رتبه بندی محققان، دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی نیز از این شاخص برای مقایسه و اعطای اعتبار به افراد و سازمان ها بهره می برند. دانشگاه علامه طباطبائی به لحاظ این معیار دارای نویسندگانی با شاخص ۶، ۵، ۴، ۳، ۲ و ۱ است. در جدول ۹، وضعیت پر استنادترین تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی نشان داده شده است.

جدول ۹. پر استنادترین تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی

ردیف	استاد	دانشکده	ردیف	استاد	دانشکده
۱	۲۷	علوم تربیتی و روانشناسی	۵	۱۳	علوم تربیتی و روانشناسی
۲	۲۲	اقتصاد	۶	۱۲	اقتصاد
۳	۲۱	مدیریت و حسابداری	۷	۱۰	اقتصاد
۴	۱۸	مدیریت و حسابداری	۸	۹	مدیریت و حسابداری، اقتصاد، علوم تربیتی و روانشناسی

مطابق جدول ۹، پر استنادترین تولید علمی با ۲۷ استناد از دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی است. مقاله ای از نویسندگان دانشکده اقتصاد با ۲۲ استناد در مرتبه دوم قرار دارد.

در مرتبه‌ی سوم، از دانشکده مدیریت و حسابداری با ۲۱ استناد قرار دارد. در کل، مقالات پر استناد از دانشکده‌های روانشناسی، اقتصاد و مدیریت هستند. جدول ۱۰، توزیع فراوانی مجلاتی را نشان می‌دهد که پذیرای بیشترین مقاله‌ها از محققان دانشگاه علامه طباطبائی بوده‌اند. در این جدول، آن دسته از مجلاتی که حداقل ۳ مقاله از محققان دانشگاه علامه طباطبائی را به چاپ رسانده‌اند، آمده است.

جدول ۱۰. مجلات و منابع منتشرکننده تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی

ردیف	عنوان منبع	تعداد تولید علمی دانشگاه علامه طباطبائی در منبع	سهم منبع در تولید علمی (درصد)	درصد تجمعی
۱	Procedia social and behavioral sciences	۴۴	۱۵	۱۵
۲	Quality and quantity	۱۲	۴	۱۹
۳	Journal of applied sciences	۱۰	۳/۵	۲۲/۵
۴	Expert systems with applications	۸	۲/۸	۲۵/۳
۵	European journal of social sciences	۶	۲/۱	۲۷/۴
۶	International journal of advanced manufacturing technology	۶	۲/۱	۲۹/۵
۷	European journal of scientific research	۵	۲	۳۱/۶
۸	Australian journal of basic and applied sciences	۵	۲	۳۳/۶
۹	Communications in statistics theory and methods	۴	۱/۴	۳۵
۱۰	Journal of applied polymer science	۴	۱/۴	۳۶/۴
۱۱	Journal of statistical planning and inference	۴	۱/۴	۳۸
۱۲	Communications in statistics simulation and computation	۳	۱	۳۹
۱۳	Business process management journal	۳	۱	۴۰
۱۴	Journal of computational and applied mathematics	۳	۱	۴۱
۱۵	Journal of forecasting	۳	۱	۴۲
۱۶	Thermochemical acta	۳	۱	۴۳
۱۷	Information technology and sciences	۳	۱	۴۴

مطابق جدول ۱۰، ۱۷ مجله علمی، ۴۴ درصد از مقاله‌های دانشگاه علامه طباطبائی را به چاپ رسانده‌اند. در این میان، مجله‌ی Procedia social and behavioral sciences با چاپ ۴۴ مقاله و ۱۵ درصد از مقالات دانشگاه علامه طباطبائی در رتبه ۱ قرار گرفته است.

ضریب تأثیر^۱ مجله‌های پذیرای تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی در جدول ۱۱ آمده است. ضریب تأثیر معیاری برای نشان دادن میانگین استنادها به مقالات اخیراً چاپ شده در یک مجله علمی است. این معیار غالباً برای نشان دادن تأثیر نسبی ژورنال در آن حوزه موضوعی بکار می‌رود و این‌گونه استدلال می‌شود که مجلات با ضریب تأثیر بالا نسبت به آن‌هایی که ضریب تأثیر پایین‌تری دارند، بااهمیت‌تر هستند. این معیار برای اولین بار توسط یوجین گارفیلد^۲ مؤسس موسسه اطلاعات علمی^۳ ابداع شد.

جدول ۱۱. ضریب تأثیر مجلات چاپ‌کننده تولیدات دانشگاه علامه طباطبائی

عنوان مجله	ضریب تأثیر
Procedia social and behavioral sciences	-
Quality and quantity	۰/۶۸
Journal of applied sciences	-
Expert systems with applications	۲/۱۹
European journal of social sciences	۰/۳۲
International journal of advanced manufacturing technology	۱/۰۷
European journal of scientific research	۱/۱۲
Australian journal of basic and applied sciences	۰/۸۵
Communications in statistics theory and methods	۰/۴۲
Journal of applied polymer science	۱/۲۴
Journal of statistical planning and inference	۰/۷۶
Communications in statistics simulation and computation	۰/۴۱
Business process management journal	-
Journal of computational and applied mathematics	۱/۲۹
Journal of forecasting	۰/۶۵
Thermochimica acta	۲/۰۲
Information technology and sciences	-

در سال‌های اخیر، استفاده از چنین شاخصی در اعتبارسنجی مجله‌ها مورد توجه زیادی بوده است. ضریب تأثیر نقش مهمی در ارزیابی اطلاعات یک مجله دارد، به گونه‌ای که به

1. Impact Factor
2. Eugene Garfield
3. Institute for Scientific Information

هنگام رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان و یا انتخاب پژوهشگران برتر، به تعداد کارهای ثبت شده در موسسه اطلاعات علمی که بر اساس ضریب تأثیر انتخاب می‌گردد، توجه شده است. معمولاً سعی محققان بر آن است تا مجله‌های با ضریب تأثیر بالاتر را برای انتشار آثار خود برگزینند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش نشان داد، تعداد کل تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی از ابتدای شکل‌گیری این دانشگاه تا زمان حاضر که در پایگاه اطلاعاتی و استنادی اسکوپوس نمایه شده‌اند، ۲۷۹ رکود بودند. این رکوردها در قالب‌های مقاله پژوهشی، مقاله مروری، مقاله ارائه شده در همایش‌ها و کنفرانس‌های بین‌المللی و مقالات زیر چاپ بودند. بیشترین رکوردها به ترتیب مربوط به مقالات پژوهشی، مقالات ارائه شده در کنفرانس‌ها، مقالات زیر چاپ و مقالات مروری بودند. پیشینه تحقیق نیز نشان از غالب بودن مقالات پژوهشی در سایر پژوهش‌هاست (نوری و همکاران، ۱۳۸۵؛ اسماعیلی، ۱۳۸۸)؛ بنابراین، بیشترین توجه پژوهشگران دانشگاه علامه طباطبائی به ارائه یافته‌های جدید خود در قالب مقالات پژوهشی بوده است. داده‌ها نشان دادند که بیشترین سهم تولیدات علمی این دانشگاه به زبان انگلیسی است. بیشتر بودن تعداد تولیدات به این زبان می‌تواند به دلیل غالب بودن تعداد نشریات انگلیسی‌زبان در این پایگاه و همچنین آشنایی بیشتر پژوهشگران دانشگاه به زبان انگلیسی نسبت به سایر زبان‌های بین‌المللی باشد. انتشار مدارک به این زبان می‌تواند دسترس‌پذیری آن مدارک را بیشتر و از سوی دیگر میزان توجه و استناد نویسندگان دیگر به آن‌ها را افزایش دهد. یافته‌های این بخش نیز نشان دادند که سهم مردان در تولید علم در مقایسه با زنان بیشتر بوده است. یافته‌های این دو بخش با یافته‌های طاهریان و همکاران، ۱۳۸۹ و گدازگر و علیزاده، ۱۳۸۵ مطابقت دارد. تحلیل داده‌ها نشان دادند، تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی در طول سال‌های شکل‌گیری این دانشگاه از روند خوبی برخوردار بوده و رشدی صعودی داشته است. این مسئله نشان می‌دهد، پژوهشگران این دانشگاه به اهمیت تولید علم در سطح بین‌الملل گرایش پیدا کرده‌اند. این مسئله بخصوص در سال‌های اخیر بیشتر نمایان است؛ نتایج این بخش نیز با برخی از پژوهش‌های قبلی مبنی بر سیر صعودی و

رشد نسبتاً آشکار پژوهش‌ها از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۹ مطابق دارد (اینگورسن و ژاکوب، ۲۰۰۴؛ نوری و دانش، ۲۰۰۸؛ اسماعیلی، ۱۳۸۸؛ عصاره و ویلسون، ۲۰۰۰). از بین همه‌ی گروه‌های علمی دانشگاه، تنها ۷۷ نفر دارای تولید علمی نمایه شده در پایگاه اسکوپوس هستند. برای مقایسه تولیدات علمی این دانشگاه با سایر دانشگاه‌های کشور، تولیدات علمی دانشگاه را با دو گروه از دانشگاه‌ها یکی دانشگاه‌های بزرگ و به اصطلاح مادر و بخصوص در سطح شهر تهران و دیگری دانشگاه‌های شهرستان‌ها مقایسه شدند. مقایسه دانشگاه علامه طباطبائی با گروه اول نشان داد که شکاف بین تولیدات علمی این دانشگاه با دانشگاه‌های شهر تهران بسیار زیاد است و به اصطلاح قابل مقایسه نمی‌باشند. از دلایل اصلی این امر می‌توان به محدود بودن رشته‌های تحصیلی در دانشگاه علامه طباطبائی و همچنین فقدان رشته‌های علمی فنی و مهندسی، علوم پایه و علوم پزشکی اشاره کرد. حوزه فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی این دانشگاه محدود به رشته‌های علوم انسانی است. در حالی که بسیاری از دانشگاه‌های دیگر در بسیاری از حوزه‌های علمی فعالیت می‌کنند. در مقایسه دانشگاه علامه طباطبائی با دانشگاه‌های سایر شهرهای کشور مشخص شد که در جمع ۱۹ دانشگاه، دانشگاه علامه طباطبائی در رتبه ۱۵ قرار می‌گیرد. یک مسئله‌ی اساسی که در اینجا باید به آن اشاره کرد، دشواری تولید علم در حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی نسبت به سایر حوزه‌های علمی مانند فنی و مهندسی است. در برخی از پژوهش‌های قبلی، سهم تولیدات گروه‌های علمی حوزه‌های شیمی، مهندسی، فیزیک و کشاورزی بیشتر از حوزه‌های دیگر علوم مانند علوم انسانی برآورد گردید (نوکاریزی و علیان، ۱۳۸۹؛ وبر، ۲۰۰۵).

از بین دانشکده‌های این دانشگاه، دانشکده مدیریت دارای بیشترین تولید علمی در پایگاه اسکوپوس بود. سپس به ترتیب دانشکده‌های اقتصاد، روانشناسی و علوم تربیتی، ادبیات، علوم اجتماعی و دانشکده حقوق قرار دارند. چنانچه هر کدام از اعضای علمی در طول سال تنها یک تولید علمی در سطح بین‌الملل ارائه دهند، جایگاه دانشگاه در مقایسه با سایر دانشگاه‌ها بهبود قابل توجهی پیدا خواهد کرد. از بین گروه‌های علمی دانشگاه، گروه مدیریت صنعتی از دانشکده مدیریت و حسابداری، گروه آمار از دانشکده اقتصاد، گروه مشاوره، روانشناسی و سنجش از دانشکده علوم تربیتی دارای بیشترین فعالیت بوده‌اند. این

مسئله نشان می دهد که بار تولیدات علمی در سطح بین الملل بیشتر بر دوش این گروه هاست. به عبارت دیگر، تعداد اندکی از نویسندگان گروه های علمی دانشگاه تعداد بیشتری مقاله و تعداد زیادی از این نویسندگان تعداد کمتری مقاله تولید کرده اند. این مسئله در برخی پژوهش های پیشین نیز به چشم می خورد (نوروزی چاکلی و همکاران، ۱۳۸۶). حتی سهم دانشجویان دکتری نیز بسیار ناچیز است. به نظر می رسد یکی از دلایل بالا بودن رتبه بسیاری از دانشگاه های کشور نسبت به دانشگاه علامه طباطبائی در الزام دانشجویان دکتری آن دانشگاه ها به انتشار مقالات به زبان انگلیسی باشد. همچنین، عدم انتشار مقاله - مقالات به زبان های دیگر و نه مقالات فارسی - توسط گروه های غیرفعال نیاز به بررسی و آسیب شناسی بیشتری دارد. در این زمینه، تشویق نویسندگان پرکار می تواند انگیزه ی بیشتری در آن ها برای تولید بیشتر علم به وجود بیاورد و همچنین در ایجاد رغبت در سایر پژوهشگران نیز مؤثر باشد. برای مثال می توان یکی از شرایط انتخاب پژوهشگر برتر در هر سال را میزان تولیدات علمی بین المللی پژوهشگران در نظر گرفت. برخی از پژوهش های قبلی به بررسی و مطالعه همکاری های علمی پرداخته بودند که یافته های آن ها نشان از میزان بالای همکاری و مشارکت پژوهشگران در تولیدات علمی را داشتند (گلانزل، ۲۰۰۵؛ شایکویچ، ۲۰۰۶). در این پژوهش به این مسئله نیز توجه شد که به لحاظ چند نویسنده گی تحلیل داده ها نشان دادند، بیشترین فراوانی مربوط به الگوی چهار نویسنده گی است. بعد از آن، الگوهای دو نویسنده، الگوی سه نویسنده و الگوی پنج و بیشتر از پنج نویسنده قرار دارند. در آخر نیز الگوی یک نویسنده قرار دارد. در کل، تمایل به کارهای گروهی در بین اعضای هیأت علمی دانشگاه بالاست و این نشان از روحیه همکاری بالا بین گروه های علمی این دانشگاه دارد. در همین زمینه برخی خاطرنشان می کنند که هر اندازه همکاری علمی بیشتر باشد، تولید علم نیز بیشتر می شود (بازمن و لی، ۲۰۰۳). یافته های مربوط به این بخش همچنین نشان دادند که سه الگوی همکاری در تولیدات علمی این دانشگاه به چشم می خوردند. این الگوها شامل همکاری درون سازمانی (همکاری اعضای دانشگاه با اعضای هیأت علمی دانشگاه)، همکاری ملی (همکاری

اعضای دانشگاه با سایر دانشگاه‌ها و مراکز کشور) و همکاری بین‌المللی (همکاری اعضای دانشگاه با محققانی از کشورهای دیگر) بودند. الگوی همکاری ملی دارای بیشترین فراوانی است. همکاری با محققان سایر کشورها دارای کمترین فراوانی نسبت به دو الگوی دیگر بود؛ بنابراین می‌توان گفت که الگوی همکاری در سطح ملی الگوی غالب همکاری علمی در تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی است؛ یعنی اعضای علمی این دانشگاه بیشتر ترجیح می‌دهند با همکارانی از همه دانشگاه‌ها و مراکز علمی موجود در کشور مشارکت علمی داشته باشند. بیشترین همکاری در داخل کشور با دانشگاه‌های تهران و واحدهای آزاد اسلامی بوده است. شاید بتوان وجود همکاران و متخصصان کافی و توانمند در داخل کشور را از دلایل این امر به شمار آورد. اگرچه همکاری‌های بین‌المللی با پژوهشگرانی از دیگر دانشگاه‌های جهان - بخصوص از دانشگاه‌های معتبر- به بهبود روابط بین‌الملل دانشگاه با سایر دانشگاه‌های خارجی و شناخته شدن بیشتر این دانشگاه در سطح جهان منجر خواهد شد. لیکن این نوع مشارکت در پژوهش‌های علمی و تألیف مقاله بسیار کم است. لذا به نظر می‌رسد یکی از راهکارهای افزایش تولیدات علمی در سطح بین‌المللی تسهیل و تشویق تعاملات بین‌المللی دانشگاه و همکاری اعضای هیأت علمی با اعضای علمی سایر دانشگاه‌های جهان است که محصول چنین تعاملی افزایش سهم تولیدات علمی در مقیاس بین‌المللی خواهد بود.

به کل تولیدات علمی این دانشگاه که در پایگاه اسکوپوس نمایه شده‌اند، ۴۴۷ مرتبه استناد شده است. تولیدات علمی در قالب مقاله پژوهشی دارای بیشترین استناد تعلق گرفته می‌باشند. این مسئله نشان می‌دهد که مقالات پژوهشی نسبت به سایر قالب‌های دیگر تولیدات علمی دانشگاه از کیفیت مناسب‌تری از نظر سایر نویسندگان برخوردار بوده‌اند. عدم استفاده و استناد به بیش از نیمی از تولیدات علمی دانشگاه جای بحث و بررسی دارد. مقالات سال‌های اخیر بخصوص مقالات انتشار یافته برای سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۰۹ دارای بیشترین استناد تعلق گرفته می‌باشند و این نشان‌دهنده مورد توجه قرار گرفتن تولیدات علمی این دانشگاه از سوی سایر نویسندگان از یک طرف و متفاوت بودن این آثار نسبت به آثار سال‌های قبل (که از استناد کمتری برخوردارند) از طرف دیگر است. لازم به ذکر است

که روال عادی و طبیعی در استناد به آثار علمی به این شکل است که هرچه تاریخ انتشار یک منبع قدیمی تر باشد، میزان استناد به آن نیز می‌بایستی بیشتر باشد زیرا مدت‌زمان قابل توجهی از انتشار آن گذشته و در دسترس و اختیار جوامع علمی قرار گرفته است. این مسئله در مورد انتشارات و تولیدات علمی سال‌های دور دانشگاه صادق نیست زیرا از کمترین میزان استناد برخوردارند. در پژوهش‌های هدهدی نژاد و همکاران (۱۳۹۱) نیز به تعداد کم استنادات به تولیدات علمی حوزه طب سنتی پژوهشگران ایرانی و عدم تأثیرگذاری آن تولیدات اشاره شده بود. در کل، مقالات پر استناد از دانشکده‌های روانشناسی، اقتصاد و مدیریت هستند. یافته‌ها نشان دادند، ۱۷ مجله علمی، ۴۴ درصد از مقاله‌های دانشگاه علامه طباطبائی را به چاپ رسانده‌اند. یافته‌ها نشان دادند که کشور کانادا بیشترین سهم را در انتشار تولیدات دانشگاه علامه طباطبائی دارد. مدیریت و بازرگانی، فناوری اطلاعات و ریاضیات از مهم‌ترین موضوعاتی هستند که در مجلات این کشور به چاپ رسیده‌اند. کشورهای انگلیس و آمریکا چاپ‌کننده مقالاتی از دانشگاه علامه طباطبائی با موضوعات ریاضیات، مدیریت و بازرگانی، روانشناسی و اقتصاد بوده‌اند. کشورهای بلژیک، هلند، کره جنوبی، ترکیه، استرالیا، آلمان، هند، مالزی و سوئد از دیگر کشورها هستند که در انتشار تولیدات دانشگاه علامه طباطبائی فعال بوده‌اند. بررسی نشریات نشان داد که بیشترین سهم متعلق به نشریاتی از کشورهای کانادا، انگلیس، آمریکا، هلند، استرالیا، ترکیه، هند و مالزی بودند. این دانشگاه در حوزه‌های مختلف و نیز در گرایش‌ها و گروه‌های آموزشی مختلف دارای توانمندی‌های متفاوتی است و این می‌تواند به گروه‌های توانمند کمک کند تا تبدیل به قطب‌های علمی در سطح دانشگاه شوند. علاوه بر این گرچه تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی به تفکیک موضوعات تحت شمول کمتر از تولیدات علمی دانشگاه‌های برتر کشور است اما تولیدات علمی برخی دانشکده‌های این دانشگاه مانند دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشکده اقتصاد و دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی نسبت به دیگر دانشکده‌های این دانشگاه عملکرد مطلوب‌تری دارند؛ بنابراین حمایت و تسهیلات بیشتر در دیگر دانشکده‌های این دانشگاه می‌تواند باعث بهبود تولیدات کلی دانشگاه علامه طباطبائی گردد. در آخر این‌گونه استنباط می‌شود، دانشگاه علامه طباطبائی

با داشتن سابقه نسبتاً طولانی در فعالیتهای آموزشی و پژوهشی، با داشتن اساتید مشهور و شناخته شده در حوزههای مختلف علوم انسانی، با داشتن امکانات و قابلیت‌های لازم در سطح دانشگاه، به لحاظ تولیدات علمی در سطح بین‌الملل در وضعیت مناسبی به لحاظ کمی و کیفی قرار ندارد. اگرچه، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که تعداد تولیدات علمی نمایه شده این دانشگاه در سطح بین‌المللی و همچنین میزان استناد به آن‌ها، بخصوص تولیدات علمی سال‌های اخیر یعنی تولیداتی که از سال ۲۰۰۸ به بعد انتشار یافته‌اند، در مجموع رشد نسبتاً تصاعدی را نشان می‌دهد؛ هرچند که این رشد نسبتاً تصاعدی بیشتر حاصل تلاش پژوهشگران برخی از گروه‌های علمی است نه همه گروه‌ها. از سوی دیگر در سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور به اخذ جایگاه برتر کشور در منطقه بخصوص از نقطه نظر علم و فناوری تأکید شده است. با توجه به این مسئله نیاز به فعالیت بیشتر در تولید اطلاعات علمی با کیفیت از سوی پژوهشگران و گروه‌های علمی این دانشگاه احساس می‌شود. توجه این پژوهشگران و گروه‌های علمی بایستی به تولیدات علمی در قالب‌های اطلاعاتی متنوع، در مجلات با ضریب تأثیر بالا، در حوزه‌های مختلفی از دانش و از سوی همه پژوهشگران دانشگاه باشد تا علاوه بر پوشش دادن شکاف موجود بین این دانشگاه و سایر دانشگاه‌ها، در رتبه‌بندی دانشگاه‌ها در سطوح داخلی و خارجی مؤثر واقع شود. حمایت‌های مالی و معنوی از دانشجویان دکتری برای انتشار آثار آنان در مجلاتی که در پایگاه‌های استنادی بین‌المللی نمایه می‌شوند، می‌تواند باعث افزایش سهم تولیدات علمی دانشگاه شود. تشویق مادی و معنوی دانشکده‌های موفق و دارای تولیدات علمی بیشتر از یک طرف و شناسایی موانع ریشه‌ای عدم گرایش و علاقه‌مندی سایر پژوهشگران در سطح دانشگاه به منظور امکان‌پذیر شدن اقدامات علمی و عملی در رفع موانع از دیگر راهکارهاست. چاپ و انتشار مجلاتی به زبان انگلیسی از سوی دانشگاه جهت تمرین و کسب تجربه مقاله‌نویسی به زبان انگلیسی و بهبود کیفیت آن مجلات در هر سال، از دیگر پیشنهادهاست. در پایان می‌توان گفت شاید صرف تعداد مقالات و یا سایر شاخص‌های کمی تولید علمی معیار مناسبی برای برتری علمی گروه‌های تخصصی نباشد؛ بلکه معیار کیفیت و محتوای تولیدات علمی می‌بایست به روش‌های مختلف موردسنجش قرار داد تا امکان قضاوت درباره سطح

تولیدات علمی گروه‌های تخصصی برحسب کمیت و کیفیت موجود. ازاین‌رو پیشنهاد می‌شود پژوهشی در مقیاس وسیع‌تر و برای کل تولیدات علمی دانشگاه علامه طباطبائی در سطح ملی و بین‌المللی انجام شود. همچنین پیشنهاد می‌شود پژوهشی در زمینه تولیدات علمی دانشگاه‌های ایران به تفکیک رشته انجام شود تا آنگاه مقایسه دانشگاه‌ها (از جمله دانشگاه علامه طباطبائی به‌عنوان یک دانشگاه تخصصی) با یکدیگر به صورت واقعی و معتبر مورد ارزیابی واقع شود.

منابع

- آل مختار، محمدجواد (۱۳۸۶). مقایسه تولیدات علمی پژوهشگران دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات تهران.
- اسماعیلی، حیدر (۱۳۸۸). بررسی وضعیت تولیدات علمی اعضای هیأت علمی دانشگاه ارومیه از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۶. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.
- زلفی گل، محمدعلی و ابوالفضل کیانی بختیاری (۱۳۸۷). مصادیق تولید علم: شاخص‌های انتخاب و انتخاب شاخص‌ها، خبرگزاری فارس، ۱۳۸۷/۳/۷.
- سند چشم‌انداز ۲۰ ساله توسعه ایران اسلامی (۱۳۸۴). مجمع تشخیص مصلحت نظام.
- طاهریان، آمنه، یوسفی، زهرا و مصطفوی، اسماعیل (۱۳۸۹). تعیین جایگاه علمی پلیس با نگاهی بر وضعیت علمی ایران در این حوزه: مطالعه‌ای علم‌سنجی بر اساس انتشارات بازه زمانی ۱۹۹۰-۲۰۰۹. مجموعه مقاله‌های همایش ملی دانش و امنیت، ۶۵۸-۶۲۱.
- عصاره، فریده و دیگران (۱۳۸۸). از کتاب‌سنجی تا وب‌سنجی: تحلیلی بر مبانی، دیدگاه‌ها، قواعد و شاخص‌ها. تهران: کتابدار.
- عصاره، فریده و باوی، فرح (۱۳۸۸). بررسی وضعیت تولید اطلاعات علمی توسط اعضای هیأت علمی پژوهشگاه صنعت نفت در سال‌های ۱۳۶۸-۱۳۸۲. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۲(۲)، ۱۴۴-۱۱۹.

گدازگر، حسین و علیزاده اقدام، محمدباقر (۱۳۸۵). مطالعه عوامل مؤثر بر تولید علم در بین اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها (نمونه مورد مطالعه: اعضای هیأت علمی دانشگاه تبریز). *مجله علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد*، ۲، ۱۴۸-۱۲۳.

مک ناب، دیوید ای. (۱۳۹۰). *روش‌های تحقیق کمی و کیفی مدیریت دولتی و سازمان‌های غیرانتفاعی*. ترجمه رضا واعظی و محمدصادق آزمندیان، تهران: صفار؛ اشراقی.

نوروزی، علیرضا (۱۳۸۸). *ارزیابی تولیدات علمی متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران بر مبنای مقاله‌های بین‌المللی موجود در پایگاه استنادی*. کتاب ماه، ۱۳۶، ۲۱-۱۱.

نوروزی چاکلی؛ و دیگران (۱۳۸۶). *ارزیابی تطبیقی تولید علم ایران، ترکیه و مصر در سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۰۶*. رهیافت، ۴۰، ۶۵-۷۵.

نوری، رسول؛ نوروزی، علیرضا و میرزایی، عباس. (۱۳۸۵). *تولیدات علمی پژوهشگران دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در پایگاه اطلاعاتی وب او ساینس، از سال ۱۹۷۶ تا پایان سال ۲۰۰۶*. *مدیریت اطلاعات سلامت*، ۳ (۲)، ۸۵-۷۳.

نوکاریزی، محسن و علیان، مریم (۱۳۸۹). *بررسی وضعیت تولیدات علمی اعضای هیأت علمی دانشگاه بیرجند در پایگاه اسکوپوس با تأکید بر میزان همکاری علمی آن‌ها*. *اطلاعات‌شناسی*، ۸ (۳۰)، ۷۸-۵۷.

هدهدی نژاد، نیلوفر؛ زاهدی، راضیه و اشرفی ریزی، حسن (۱۳۹۱). *تولیدات علمی و ترسیم نقشه علمی پژوهشگران ایرانی حوزه طب سنتی طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۱۱ در پایگاه وب او ساینس*. *مدیریت اطلاعات سلامت*، ۹ (۴)، ۵۲۴-۵۱۳.

یمینی فروز، مسعود؛ رضوی، محمدحسین؛ حسینی، عماد؛ ادبی فیروز جاه، حسین و نریمانی، حسین (۱۳۹۳). *بررسی رشد کمی و کیفی تولیدات علمی ایران در زمینه علوم ورزشی: مطالعه‌ای در ISI*. *مجله علم‌سنجی کاسپین*، دانشگاه علوم پزشکی بابل، ۱ (۱)، ۲۸-۳۲.

About google scholar. Available:

<http://scholar.google.com/intl/en/scholar/about.html> (2012-05-12).

- Biglu, M., Eskandari, F., Asgharzadeh, A. (2011). Scientometric Analysis of Nanotechnology in MEDLINE. *Bio Impacts*. 1 (3), 193-198.
- Bozeman, B., Lee, S. (2003). *The impact of research collaboration on scientific productivity, annual meeting of the American association for advancement of science*. Denver, Colorado February. Available at: <http://gtresearchnews.gatech.edu/newsrelease/collab.pdf>.
- Glanzel, W. (2010). Scientific international collaboration of turkey, crece, Poland and Portugal: a bibliometric analysis. *Proceedings of the American society for information science and technology*. Pittsburgh, PA, USA. 2010 oct, 22-27.
- Ingwrsen, P. & Jacobs, D. (2004). South Africa research in selected scientific areas: statues 1981-2000. *scientometrics*, 59 (3), 405-423.
- Kaya, N., weber, M. J. (2005). Faculty research productivity: gender and discipline differences. *journal of family and consumer science*, 95 (4), 45-52.
- Nouri, R. & Danesh, F. (2008). Scientific production of academic members in web of science during 2000-2005 and effective factor: a case study in Isfahan University of medical sciences. *Scientometrics*, 70, 33-41.
- Osareh, F., Wilson, C. (2000). A comparison of Iranian scientific publications in the science citation index: 1985-1989 and 1990-1994. *scientometrics*, 48(3), 427-442.

